

הרב שלמה אישון

השקעה בחו"ל מול השקעה בחברות שאינן שומרות שבת

הקדמה

בעת האחרונה הולכת וגוברת התופעה שבה יועצי השקעות ממליצים למשקיעים שאינם רוצים לרכוש מניות בחברות המחללות שבת - להשקיע בחו"ל, אם באמצעות רכישת מניות של חברות בחו"ל, בהנחה שמדובר בחברות של לא יהודים, ואם באמצעות השקעה במדדי חו"ל באמצעות נגזרים. בין כך ובין כך, מדובר במצב שבו הכסף מושקע בחו"ל אם במישרין ואם בעקיפין, ולא מושקע בחברות בארץ. בין גופי הכשרות יש אף שמגדירים השקעה זו כהשקעה מהודרת, בניגוד להשקעה בחברות ישראליות המחללות שבת, המוגדרת כהשקעה אסורה.

להלן נבחן אם אכן ניתן לומר שההשקעה בחו"ל עדיפה מבחינה הלכתית על פני ההשקעה בחברות מחללות שבת בארץ. למותר לציין כי אנחנו מתייחסים להיבט ההלכתי בלבד, ואין לנו מביעים כל דעה מבחינת הכדאיות הכלכלית של השקעה זו או אחרת. עוד עלינו להדגיש כי קיימת עדיפות הלכתית להשקעה בחברות שומרות שבת על פני חברות שאינן שומרות שבת, וכל הדיון נוגע למצב שבו המשקיע אינו יכול לרכוש מניות של חברות שומרות שבת, למשל כאשר הדבר כרוך בהפסד מרובה,¹ ועומדות לפניו רק שתי האופציות הללו: רכישת מניות של חברות שאינן שומרות שבת והשקעה בקרנות הכוללות חברות שאינן שומרות שבת, ולחילופין רכישת מניות של חברות בחו"ל והשקעה בקרנות המשקיעות בחברות בחו"ל. יודגש שאין לנו עוסקים במסגרת זו ברכישת מניות בכמות גדולה ההופכת את המשקיע לבעל השפעה משמעותית בחברה, אלא ברכישה בכמות קטנה שאינה נותנת למשקיע כל השפעה בחברה.

א. 'קנה מיד עמיתך'

על הפסוק (ויקרא כה, יד): 'וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו', דרשו חז"ל בספרא,² ומביא אותם רש"י:

1. בשאלה מה מוגדר הפסד מרובה ומה משמעותו ההלכתית לעניין זה לא נדון במסגרת זו.
2. על פי ספרא בהר פר' ג פיס' ג.

מנין כשאתה מוכר, מכור לישראל חברך, תלמוד לומר וכי תמכרו ממכר לעמיתך מכור, ומנין שאם באת לקנות קנה מישראל חברך, תלמוד לומר או קנה מיד עמיתך.

מכאן שיש חובה להעדיף רכישה מישראל ומכירה לישראל,³ והוא הדין שיש להעדיף שותפות עם ישראל.⁴ אלא שיש לדון אם חובה זו קיימת גם כאשר מדובר ביהודי המחלל שבת, או בעסק של יהודים המחללים שבת.

ב. מיהו 'עמיתך'?

הגמרא (בבא מציעא נט ע"א) מביאה דרשה בנוגע לאיסור אונאת דברים: אמר רב חננא בריה דרב אידי: מאי דכתיב ולא תונו איש את עמיתו - עם שאתך בתורה ובמצוות אל תוניהו.

וכתב ה'נמוקי יוסף'⁵ שלמדנו מכאן שלא הזהיר הכתוב באונאת דברים אלא יראי השם (דהיינו שלא להונות את יראי השם), והביאו הרמ"א להלכה.⁶ על כך הקשה הב"ח בשם ה'מרדכי הארוך': והלוא אונאת דברים גדולה מאונאת ממון, ואם מהאיסור החמור ממעטים מי שאינו ירא השם, כל שכן שיש למעטו מהאיסור הקל. וביאר הב"ח שהטעם לכך שממעטים מי שאינו ירא השם מאיסור אונאה הוא שהצער שייגרם לו יביא אותו לחזור למוטב.⁷ והגר"א⁸ מציין את הגמרא⁹ האומרת: 'אמר רב אשי: האי מאן דסנאי שומעניה שרי ליה לבזויה', גם שם המדובר בבזיון שנועד להחזירו למוטב. וב'שלחן ערוך הרב' (חו"מ הלכות אונאה וגניבת דעת סעי' ל), כתב שההיתר להונות באונאת דברים את מי שאינו ירא השם הוא רק לאחר שהוכחנו אותו ולא חזר בו: ואם לא חזר בו בסתר מכלימין אותו ברבים ומחרפין אותו בפניו ומקללין אותו ואת יולדיו בפניו עד שיחזור למוטב. וכן כל העובר על דברי חכמים ולא חזר בו בתשובה מותר לקרותו עבריין ואין בו משום אונאת דברים שנאמר לא תונו איש את עמיתו פירשו חכמים עמיתו עם שאתך בתורה ובמצוות הזהירה תורה על אונאתו ולא העובר עליהן ולא חזר בו אחר שהוכיחוהו בסתר ובלשון רכה.

3. יש לציין שאף שהרמב"ם והשו"ע לא הביאו דין זה, ויש שכתבו שהוא בגדר עצה טובה, פוסקים אחרים פסקו זאת להלכה. ראה שו"ת הרמ"א, סי' י; שו"ת תשב"ץ, ח"ג סי' קנא; כנסת הגדולה, חו"מ סי' רכז; חקרי לב, חו"מ סי' קלט; חתם סופר, חו"מ ח"ה סי' קלד; חפץ חיים אהבת חסד, ח"א פ"ה; ישכיל עבדי, ח"ד חו"מ סי' ו; מנחת יצחק, ח"ג סי' קכט; משפטי עוזיאל, ח"ד חו"מ סי' מד; בגדרי הלכה זו ראה גם דברנו בספר כתר, מחקרים בכלכלה ומשפט עפ"י ההלכה, ו סי' נב.
4. ראה חשוקי חמד, יבמות מז ע"ב.
5. בבא מציעא לב ע"ב בדפי הרי"ף.
6. שו"ע, חו"מ סי' רכח סעי' א. וז"ל שם: 'וי"א דאין מצוין על אונאת דברים אלא ליראי השם'.
7. ב"ח, לטור חו"מ סי' רכח; ועי"ש שהסתפק אם ממעטים אותו גם מאונאת ממון; עוד כתב גם שאפשר שממעטים כאן רק גוי, אבל ישראל אין ממעטים - אפילו אין עושה מעשה עמך.
8. ביאור הגר"א, לשו"ע חו"מ סי' רכח ס"ק א.
9. מגילה כה ע"ב.

על פי זה יש לומר שאם לא הוכחנו אותו, או שידוע שתוכחה ואונאה לא יועילו להחזירו למוטב - אסור להונות אותו בדברים.¹⁰ עוד יש לציין שלפירושו של המאירי במסכת בבא מציעא (נט ע"א), רב חננא בריה דרב אידי ממעט בדרשתו נוכרי, שהוא הנחשב מי שאינו עימנו בתורה ובמצוות, ואינו ממעט יהודי שאינו שומר תורה ומצוות מאיסור אונאת דברים.

ג. הקדמת שומר תורה ומצוות

גם בפסוק שהבאנו לעיל, וממנו למדים שיש להקדים ישראל לנוכרי בקנייה ומכירה, נאמר 'עמיתך', וכתב ה'חתם סופר' שגם לעניין זה אנו ממעטים מי שאינו עימנו בתורה ובמצוות, ולמדים מהפסוק שכשם שיש להקדים 'עמיתך' לנוכרי לעניין קנייה ומכירה, כך יש להקדים 'עמיתך' למומר לעניין זה.¹¹ וכן כתב בשו"ת 'מנחת יצחק' (ח"ג קנט) בשם ספר 'עשירית האיפה':

דאם יש לך חפץ יפה למכור, אל תמכור אלא לעם שעמית עמך בתורה ומצוות, ולא למי שפוקר וכופר ב' יתברך, או קנה, אם רצונך לקנות חפץ, ויש בעיר שני סוחרים אחד הדבוק ומאמין ב' יתברך וא' פוקר וכופר אל תקנה אלא מיד עמיתך. ועל פי זה פוסק למעשה שיש לקנות אצל יהודים שומרי תורה ומצוות, ולא אצל שאינם שומרים תורה ומצוות. גם בספר 'תשובות והנהגות'¹² כתב שיש להקפיד על קנייה אצל שומר שבת, והביא בשם ה'חזון איש' שהקפיד על כך מאוד, וכאשר שלח להביא לו תרופות מבית מרקחת הזהיר לקנות אצל שומר שבת - אף שהחנות הייתה רחוקה יותר, ובלבד שלא יקנה אצל מחלל שבת. וכן כתב ב'שבט הלוי'.¹³

וכבר ידוע מש"ס חולין ה' ע"א ובשו"ע בכמה דוכתא דמחלל שבת כדין מומר לכל דבריו ולא דוקא כשחנותו פתוחה בשבת, אלא פשוט דגם מחלל שבת בחייו הפרטיים והדברים ידועים, או כשמחלל שבת בשעת עשיית הסחורה, או שקונה בחו"ל בשבת ה"ה מחלל שבת גמור, ודינו כנ"ל. היוצא מזה ברור, דמצווה ע"פ הלכה להקדים לקנות אצל שומר תורה ומצוות כשעכ"פ אינו מיקר השער נגד אחרים.

ד. יהודי שאינו שומר תורה ומצוות מול נוכרי

הדיון עד כה עסק בהעדפת יהודי שומר תורה ומצוות על פני יהודי שאינו שומר תורה ומצוות, אך מה הדין כאשר השאלה העומדת על הפרק היא קנייה או מכירה ליהודי

10. ראה מאמרו של הרב אברהם שרמן, איסור אונאת דברים כלפי הפורשים מהתורה והמצוות, תחומין ב, עמ' 267.

11. שו"ת חתם סופר, ח"ה חו"מ סי' קלד; ועיין שם שמבאר מדוע לעניין דיני הקניינים אין דורשים דרשה זו.

12. תשובות והנהגות, ח"א סי' תתה.

13. שו"ת שבט הלוי, ח"א סי' שכב.

שאינו שומר תורה ומצוות מול קנייה או מכירה לנוכרי? כבר האריכו פוסקי זמנינו ביחס הנכון ליהודים שאינם שומרי תורה ומצוות בימינו, והעולה מדברי כולם הוא שאין להתייחס אליהם כאל מומרים או כופרים, ויש לקרבם בעבותות של אהבה, אשר על כן ברור שיש להעדיפם על פני נוכרים.¹⁴

זאת ועוד, כפי שכתבנו לעיל, מסתבר שההתייחסות ליהודי מומר כמי שאינו בכלל 'עמיתך' קשורה קשר הדוק למצוות תוכחה הנוגעת לאותם יהודים, וייתכן שהיא נוהגת רק לאחר שהוכחנו אותו, וכיום אין מי שיודע להוכיח כדן, וממילא אין מקום למעט אותם יהודים מכלל 'עמיתך'.¹⁵ בשו"ת 'ם הגדול' לרבי יעקב משה טולידאנו (חו"מ סי' צב) כתב שכאשר מדובר ביהודים תושבי ארץ ישראל, יש בכל מקרה לקרבם ולדונם כישראלים וכאחים גמורים, וזאת משלושה טעמים:

ראשונה, דנכרים שבארץ ישראל בזמננו מרוחקים הם מאתנו ודורשי רעת הישוב הישראלי שם... **שנית**, זכיון שיש ביד היהודים שבארץ ישראל האלה שאינם שומרי דת, מצוות אחרות כגון מצוות ישוב ארץ ישראל, וצדקה וחנינה לאחיהם היהודים, ודבורם בלשון הקודש, שכל אחת ואחת ממצוות אלו יש בה די לחפות על מעשיהם... וכל המדות האלה ישנם באחינו באי הארץ א"י, שמסרו עצמם ונפשם לחונן עפרה ולהרים קרן ישראל בה... **שלישית**, שכל הדור החדש הזה מאלה המתנהגים לצערנו בחפשיות ופריקת עול, אין בהם דין מומר להכעיס... על פי כל האמור... לא משום כך נסתלק מחובת כל איש ישראל להקדים לאחינו אלה בכל עבודה בשדה בהעסקת פועלים וקניית סחורתם...

ובספר 'איילת השחר'¹⁶ שם כתב שהר"א ריין ז"ל סיפר שהיה קונה בוילנה בחנות של יהודי מחלל שבת, ואיים עליו שאם לא יפסיק לחלל שבת הוא יתחיל לקנות בחנות של גוי, וכשסיפר את הדברים להגאון ר' חיים עוזר זצ"ל, הוא אמר לו לאיים עליו: 'אתה יכול, אך לעשות מעשה צ"ע עדין אם מותר לך לקנות אצל עכו"ם'. בנוסף לכך, בנידון דידן אין מדובר באנשים פרטיים אלא בחברה הנסחרת בבורסה, ואף אם מדובר בחברה המחללת שבת, ניתן לצאת מתוך הנחה שבין בעלי המניות שלה או בין העובדים שלה יש גם יהודים שומרי תורה ומצוות. על כן יש בהשקעה באותן חברות גם תמיכה ביהודים שומרי תורה ומצוות. זאת בניגוד להשקעה בחו"ל, שם הגדרת ההשקעה כמהודרת בנויה על ההנחה שאין יהודים בין בעלי המניות או עובדי החברה, ואף אם יש - מדובר במספר זניח.

14. ראה שו"ת ישכיל עבדי, ח"ד חו"מ סי' ו, ואכמ"ל בסוגיה זו.

15. חזו"א, יו"ד סי' ב ס"ק כה.

16. איילת השחר, ויקרא כה, פרשת בהר.

ה. 'סיוע ידי עוברי עבירה' והנאה מחילול שבת

היה מקום לומר שרכישת מניות בחברות של יהודים המחללות שבת אסורה מחמת איסור 'סיוע ידי עוברי עבירה', ומשום כך יש להעדיף רכישת מניות בחברות זרות. ואולם אין הדבר כן מכמה טעמים: א) איסור 'מסייע ידי עוברי עבירה' נאמר כאשר הסיוע נעשה בשעת העבירה ולא קודם לכן. ב) האיסור לא נעשה בגוף הדבר שנותנים לעובר העבירה. ג) ניתן לתלות שהסיוע הוא לעסקי החול ולא דווקא לעסקי השבת. ד) יש אומרים שאין איסור מסייע כאשר מדובר ביהודי העובר את העבירה במזיד. והארכנו בכל זה במקום אחר.¹⁷

היה גם מקום לומר שברכישת מניות של חברה המחללת שבת יש חשש הנאה מחילול שבת, באשר ערך המניה מושפע בין השאר מפעילות החברה בשבת. גם לכך אין לחשוש מעיקר הדין משני טעמים: א. ההנאה אינה מגוף המלאכה שנעשית בשבת, אלא מדמיה של המלאכה. ב. שווי המניה אינו מושפע ישירות מרווחי החברה אלא תלוי גם, ואולי בעיקר, בגורמים כלליים מקומיים ובינלאומיים המשפיעים על התנודות בשוק ההון. זאת ועוד, אדם יר"ש מאמין שערך המניה לא עלה כתוצאה מחילול השבת, נהפוך הוא, אם החברה הייתה שובתת בשבת - שווי המניה שלו היה עולה יותר.

אכן לעיתים מחלקת החברה דיבידנדים, שהם חלק מהרווחים שהתקבלו באותה שנה, והם מושפעים באופן ישיר מפעילות החברה. אלא שגם כאן נראה שמעיקר הדין יש מקום להקל, משום שאם איננו רואים את המחזיקים בכמות קטנה של מניות כשותפים ממש, הרי שהדיבידנד כמוהו כ'מוצר' שמחלקת החברה לבעלי המניות, וא"כ לכאורה לא גרע מחלב שנחלב בשבת באיסור, שאומנם איננו מהדרין אך הוא כשר. אין זה דומה לשותף המקבל חלק ברווחי השבת, שאז ניתן לראות את העבודה שנעשית בשבת כנעשית בשליחותו.¹⁸

העולה מהדברים שכאשר מדובר ברכישת מניות בכמות קטנה, ולא בשותפות משמעותית בעסק, אין איסור מן הדין בהשקעה בחברה המחללת שבת, אך יש להימנעות מההשקעה חשיבות בהיבט הציבורי - אקט של מחאה על חילול השבת, כחלק מהפעילות הציבורית שיש לעשות כדי לצמצם את חילולי השבת.

ו. יישוב ארץ ישראל

הבורסה לניירות ערך בארץ ממלאת תפקיד חשוב בצמיחה ובהתפתחות המשק הישראלי ומשמשת מקום מפגש בין החברות הישראליות הפועלות במשק לבין הציבור. הבורסה מובילה את שוק ההון הישראלי ותורמת בכך לכלכלה ולחברה.¹⁹ השקעה

17. כתר, מחקרים בכלכלה ומשפט עפ"י ההלכה ו, ס' ד. וראה גם שו"ת ישכיל עבדי, ח"ד חו"מ ס' ו.

18. ר' באריכות בכתר שם, וכן בכתר ב - שמירת שבת בכלכלה המודרנית פרק ט.

19. מתוך אתר הבורסה לניירות ערך.

בהיקפים גדולים במניות בחו"ל פוגעת בבורסה הישראלית, וממילא פוגעת בכלכלה הישראלית.²⁰ בחיזוק הכלכלה הישראלית יש משום קיום 'מצות ישוב ארץ ישראל', כפי שהאריך בשו"ת 'ישכיל עבדי' (ח"ד חו"מ סי' ו):

ועוד איכא טעמא אחרינא כאן בא"י בפרט דיש ענין של ישוב א"י דאלה העוסקים בעבודת הארץ בחרישה וזריעה ונטיעה. וגם מייצרים תוצרות הרי הם מרבים הישוב בארץ, וכל התומך בהם ומחזיק בידם וקונה מתוצרותיהם הרי הוא מקיים מצות ישוב א"י שאין למעלה ממנו...
ובסיום דבריו מסכם ואומר:

באופן דמכל הטעמים שנתבארו בדברינו בכל הסעיפים הנ"ל. תורה יוצאה בין בשאלה הרא' בהעסקת הפועלים. בין בשאלה הב' במו"מ. דבשניהם עליו להזהר להיות כל משאו ומתנו וכל ענינו רק עם בני עמינו אחינו בית ישראל שאנחנו מצווים עליהם להחיותם להחזיקם לתומכם ולסעדם ובפרט פה א"י שעוד מצוה אחרת יתירה יש בה היא מצות ישוב א"י וכל הטענות והחששות בזה לא שרירין ולא קיימים בטלים ומבוטלין...

וכן כתב הרב קוק זצ"ל בעניין קנייה של אתרוגי ארץ ישראל (כרוזי הראיה):
עזרו בבנין ארצנו הקדושה לבנים הבאים לגבולם, קיימו את המצוות של או קנה מיד עמיתך, והחזקת וכו' ועל כולם מצוות ישוב ארץ ישראל שקולה ככל המצוות שבתורה.

וכן כתב הגר"ש גורן זצ"ל שתחולתה של מצוות ישוב ארץ ישראל היא על כל מפעל שמגביר את כלכלתה של הארץ, כפי שמצינו ביחס לבתים פרטיים ופרדסים שיש בהם משום מצוות ישוב ארץ ישראל.²¹

וע' גם ב'לקוט יוסף' (שבת א סי' רמג), שהביא תשובה מכת"י מהגר"ע יוסף זצ"ל, שהתיר קטיפת פרחים ע"י נוכרי בשבת במקום הפסד גדול משום 'ישוב ארץ ישראל', כשם שהתירו מטעם זה אמירה לנוכרי לצורך קניית בית בארץ ישראל:
שהרי מחייתם ופרנסתם של חברי המושב ממטע הפרחים. שמייצאים לחוץ לארץ ומקבלים מטבע זר שיש בו גם כן תועלת לישוב היהודי בארץ ישראל...

מכאן שחיזוק הכלכלה שיש בה תועלת ליישוב היהודי בארץ ישראל היא בכלל מצוות ישוב ארץ ישראל. יודגש שאין כוונתו לומר שכל המשקיע בחו"ל פוגע ביישוב ארץ ישראל. ברור שיש להבחין בין דברי הפוסקים שהבאנו, העוסקים בפעולות שיש להן השלכה ישירה על קיומם של עסקים בארץ, לבין השקעה של אדם פרטי בחו"ל, שהשפעתה על הכלכלה הישראלית היא אפסית. אלא שגם השפעתו של אדם פרטי הרוכש מניה של חברה המחללת שבת, על היקף חילול השבת של החברה, היא אפסית.

20. ראה למשל: <https://www.bizportal.co.il/capitalmarket/news/article/784578>
21. הרב גורן, משנת המדינה, על מוסר העבודה, עמ' 89, על פי בבא קמא פ ע"ב, ומטעם זה כתב שיש לאסור שביטה במפעלים לאומיים או בשירותים ציבוריים של המדינה, כאשר היא פוגעת בחיים התקינים של המדינה וגורמת להפסד ממון למדינה.

החשיבות העיקרית היא במסר שיש בהימנעות מרכישת מניה כזו ברמה הציבורית, ומהבחינה הזו יש גם חשיבות ציבורית למסר המעודד השקעה דווקא בחברות בארץ.

ז. חברות שאינן התומות על 'היתר עסקא'

בעניין רכישת מניות של חברות שאינן התומות על 'היתר עסקא' יש להבחין בין חברות המנפיקות אג"ח לבין חברות שאינן מנפיקות אג"ח. הנפקת אג"ח בלא 'היתר עסקא' כמוה כהלוואה בריבית, והיא אסורה לפי חלק גדול מהפוסקים. לפי אותם פוסקים, החזקת מניות בחברה כזו עלולה להפוך את מחזיק המניה כשותף בהלוואה בריבית אסורה. לעומת זאת אם מדובר בחברה שאינה מנפיקה אג"ח, ניתן לתלות שהחברה אינה עוברת על איסור ריבית, משום שייתכן שההלוואות בריבית, במידה שיש כאלה, נעשות מול גופים שיש להם 'היתר עסקא' כגון הבנקים, ואף אם יש כאן איסור ריבית הוא נעשה בדרך מקח וממכר שאין בה איסור תורה. לספק זה ניתן לצרף את שיטות הפוסקים לפיהן החזקת כמות קטנה של מניות אינה מחשיבה את בעל המניות כבעלים, וכן את הסוברים שאין איסור ריבית בחברות.²² על כן אנו מגדירים חברות אלו כחברות מאושרות להשקעה - אם כי בעדיפות נמוכה. מכאן שהשקעה בחברות ישראליות שאינן התומות על 'היתר עסקא' אך אינן מנפיקות אג"ח עדיפה על פני השקעה בחברות בחו"ל. בנוגע לחברות המנפיקות אג"ח ואינן התומות על 'היתר עסקא', יש לדון אם השקעה בחו"ל עדיפה על השקעה בהן, או שמא הדבר שקול. הרי כאמור יש מהפוסקים המתירים רכישת מניות של חברות שאינן התומות על 'היתר עסקא' אף אם הן מנפיקות אג"ח, ואומנם אלו מיעוט הפוסקים, אך מאידך גיסא גם השקעה בחברות בחו"ל אינה נקייה משאלות. הרי סביר שגם בחברות בחו"ל יש בעלי מניות יהודים, והיות שמדובר בחברה שאינה התומה על 'היתר עסקא' ייתכן שגם בחברות אלו יש איסור ריבית,²³ וע"כ שמא הדבר שקול. וצ"ע.

ה. חילול השם

קביעה על פיה ראוי ליהודי ירא שמיים להשקיע את כספו אצל נוכרים בחו"ל ולא בארץ, ושהשקעה זו נחשבת מהודרת מבחינה הלכתית, עלולה להיות גובלת בחילול השם. אכן גם קביעה על פיה אין כל בעייתיות בכך שיהודי ירא שמיים משקיע את כספו בחברות המחללות שבת בריש גלי, גם היא עלולה להיות גובלת בחילול השם. לכן אנו סוברים שאין לקבוע לא את זה ולא את זה. כלומר יש לקבוע שהשקעה מהודרת היא השקעה

22. שו"ת אגרות משה, אה"ע ח"א סי' ז; שם, יו"ד ח"ב, סי' סב-סג; הגרי"ש אלישיב קובץ תשובות ח"ג סי' קכג-קכד; מנחת אשר, ח"א סי' קה; וראה סיכום השיטות בספר כתר, מחקרים בכלכלה ומשפט עפ"י ההלכה כרך ו סי' ה, וכרך יג סי' יח.

23. ואומנם המנהג להקל כאשר מדובר במיעוט, אך עדיין אין זה נקי משאלות. ראה מה שכתבנו בעניין זה בספר כתר, מחקרים בכלכלה ובמשפט עפ"י ההלכה כרך יג סי' כ.

בחברות ישראליות השומרות שבת ואינן עוברות על איסור ריבית. רכישת מניות של חברות אחרות אינה נכנסת לקטגוריה של השקעה מהודרת, בין חברות זרות בחו"ל ובין חברות ישראליות שאינן שומרות שבת.

סיכום

א. יש עדיפות הלכתית לרכישת מניות של חברות ישראליות שאינן מחללות שבת וחתומות על 'היתר עסקא', על פני רכישת מניות של חברות המחללות שבת ו/או אינן חתומות על 'היתר עסקא'.

ב. יש עדיפות הלכתית לרכישת מניות של חברות ישראליות שאינן מחללות שבת וחתומות על 'היתר עסקא' על פני רכישת מניות של חברות בחו"ל.

ג. אין עדיפות הלכתית לרכישת מניות של חברות בחו"ל על פני רכישת מניות של חברות ישראליות המחללות שבת וחתומות על 'היתר עסקא', וכן על פני רכישת מניות של חברות ישראליות המחללות שבת ואינן חתומות על 'היתר עסקא' אך לא מנפיקות אג"ח.

ד. צ"ע אם יש עדיפות הלכתית לרכישת מניות של חברות בחו"ל על פני רכישת מניות של חברות ישראליות המחללות שבת ומנפיקות אג"ח בלא 'היתר עסקא'.

העולה מהדברים כי ראוי מבחינה הלכתית שאדם ישקיע את כספו בחברות ישראליות שאינן מחללות שבת ואינן עוברות על איסור ריבית - וזוהי ההשקעה המהודרת מבחינה הלכתית. השקעה במניות של חברות זרות בחו"ל אינה נחשבת השקעה מהודרת מבחינה הלכתית.²⁴

24. במסגרת זו עסקנו רק ברכישת מניות ולא באפיקי השקעה אחרים כגון נגזרות שונות או אג"ח.